

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-02-21

Vår referens

Kristian Berghult

Utredningssekreterare

kristian.berghult@malmo.se

Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

GYVF-2025-387

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig kring remiss från Justitiedepartementet - ”Skärpta krav för svenskt medborgarskap” (SOU 2025:1). Utredningen har haft uppdraget att lämna förslag på skärpta krav för svenskt medborgarskap. Syftet är att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle där individen stärks och ökar sina möjligheter att aktivt delta i samhället. Som ett led i detta föreslås en rad åtgärder för att skärpa kraven för att förvärva svenskt medborgarskap bland annat förlängd hemvistid och skärpta krav på levnadssätt och försörjningsförmåga. För flera grupper där det tidigare funnits ett anmälningsförfarande hänvisas i stället till ansökningsförfarande för att förvärva svenskt medborgarskap.

Förvaltningen föreslår nämnden att anse att det är svårt att överblicka vilka effekter förslagen kommer ha på verksamheten. Förvaltningen föreslår att nämnden anser att det måste göras en mer omfattande konsekvensanalys av utredningens förslag. Förvaltningen föreslår nämnden att betona att konsekvenserna av utredningens förslag särskilt gällande jämställdhet och integration måste utredas vidare, så att inte vissa grupper i samhället missgynnas av förslagen.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande och överlämnar detsamma till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)
- Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

- Remiss Justitiedepartementet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)
- G-Tjänsteskrivelse GVN 2025-02-28 Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)
- Förslag till yttrande av Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)
- Protokollsutdrag GVNAU 2025-02-19 §31 Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2025-02-19

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2025-02-28

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig kring remiss från Justitiedepartementet - ”Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)”. I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. I denna tjänsteskrivelse tas i huvudsak upp de frågor som påverkar nämndens verksamheter direkt eller indirekt.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 7 september 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat lämna förslag på skärpta krav för svenskt medborgarskap avseende hemvisttid och hederligt levnadssätt samt krav på egenförsörjning och ytterligare kunskaper i det svenska samhället och svensk kultur. Den 27 juni 2024 beslutade regeringen tilläggsdirektiv om utvidgning av det ursprungliga uppdraget som bland annat innebar att utredningen skulle analysera och föreslå hur anmälningförfarandet kan arrangeras och hur kraven för förvärv av medborgarskap för vuxna personer som är födda i Sverige och sedan födelsen är statslösa kan skärpas. Syftet är att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle där individen stärks och ökar sina möjligheter att aktivt delta i samhället.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Utredningens huvudsakliga förslag

1. Utredningen föreslår att det ska krävas längre hemvisttid i Sverige för att förvärva svenskt medborgarskap. Som utgångspunkt ska det krävas åtta års hemvisttid i Sverige för att förvärva svenskt medborgarskap efter ansökan.

2. Utredningen föreslår att kravet på en utlännings levnadssätt för att förvärva svenskt medborgarskap efter ansökan skärps på så sätt att det ska krävas ett skötsamt och hederligt levnadssätt för att kunna tas upp till svensk medborgare. Den karenstid som ska ha förflutit innan en sökande som har gjort sig skyldig till brott kan tas upp till svensk medborgare, ska enligt utredningens förslag förlängas.
3. 3. Utredningen föreslår att det sedan tidigare föreslagna medborgarskapsprovet i samhällskunskap ska utökas med delområdet ”Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare och granskare av samhällets maktstrukturer”. Utredningen föreslår också att det ska tydliggöras att kunskaperna i de mänskliga rättigheterna som ska visas genom delprovet i samhällskunskap även omfattar barnets rättigheter enligt ”Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter”.
4. Utredningen föreslår att det ska införas ett krav på att den som ansöker om svenskt medborgarskap har förmåga att försörja sig. Kravet innebär att den som ansöker om svenskt medborgarskap ska ha varaktig inkomst av lön eller näringsverksamhet.
5. Utredningen föreslår att anmälningsförfarandet arrangeras på så sätt att barn, unga vuxna i åldrarna 18–20 år och tidigare svenska medborgare i stället kommer att vara hänvisade till ansökningsförfarandet för att förvärva svenskt medborgarskap.
6. Utredningen föreslår att det ska införas en särskild bestämmelse för barns förvärv av svenskt medborgarskap efter ansökan. Som villkor för barn att förvärva svenskt medborgarskap ska det krävas viss hemvist i Sverige, permanent uppehållstillstånd och styrkt identitet.
7. Utredningen föreslår att möjligheten för barn att förvärva svenskt medborgarskap som bipersoner ska tas bort.
8. Utredningen föreslår att åldersvillkoret ska tas bort som naturalisationsvillkor. I stället ska det föreskrivas att en person ska ha fyllt 18 år, för att definiera den personkrets som kan förvärva svenskt medborgarskap enligt den bestämmelse som ska gälla för vuxna personer.
9. Utredningen bedömer att bestämmelsen om förlust av svenskt medborgarskap för svenska medborgare som är födda utanför Sverige och aldrig varit bosatta här i landet behöver ändras för att överensstämma med unionsrätten.

10. Utredningen bedömer att det inte bör krävas något obligatoriskt deltagande vid medborgarskapsceremonin eller något annat ceremoniellt inslag som markerar slutpunkten av medborgarskapsprocessen för den som förvärvar svenskt medborgarskap.

Konsekvenser av förslagen

Utredningen bedömer att införandet av ett försörjningskrav i ansökningsärenden generellt kommer att innebära att handläggningen av ansökningsärenden blir mer resurskrävande än den är i dag. Utredningens förslag om att den sökande inte får ha mottagit försörjningsstöd tre år före ansökan om svenskt medborgarskap under en period som överstiger sex månader, medför att kommunerna kommer att få motta begäran om uppgifter om försörjningsstöd från Migrationsverket.

De grupper som inte längre kommer att kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan, främst barn, unga vuxna och tidigare svenska medborgare, kommer i stället att behöva vända sig till ansökningsförfarandet i stället för det förenklade förfarandet. Detta kommer i sig sannolikt att innebära ytterligare handläggning i ärendena och ökade handläggningstider.

Att införa ett krav på egenförsörjning, samt att skärpa kravet på ett skötsamt och hederligt levnadssätt för att förvärva svenskt medborgarskap kan antas uppmuntra till skötsamhet och öka drivkraften att komma i arbete och egen försörjning. Utredningen bedömer dock att förslagen om längre hemvistid för förvärv av svenskt medborgarskap, och ett krav på egenförsörjning för att förvärva svenskt medborgarskap, kan medföra att det kan ta längre tid för kvinnor att uppfylla försörjningskravet och beviljas svenskt medborgarskap än för män. Det kan leda till att särskilt kvinnor kan hamna i en beroendeställning gentemot sina män eller till att en redan existerande beroendeställning förstärks. En annan risk är att kvinnor drabbas av utestängningseffekter och över huvud taget inte förvärvar svenskt medborgarskap.

Utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd lämnade i sitt betänkande "Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd" (SOU 2023:25) förslag på krav på kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället för att kunna beviljas permanent uppehållstillstånd. Kunskapsprovet föreslås bestå av ett delprov i det svenska språket och ett delprov om det svenska samhället. Båda delproven föreslås vara digitalt konstruerade. I förevarande utredning (SOU 2025:1) föreslås ytterligare delområden i delprovet i samhällskunskap och detta kan i viss mån få konsekvenser för den kommunala vuxenutbildningen. Även om det är svårt att uppskatta de ekonomiska konsekvenserna anser utredningen att det inte bör vara fråga om annat än marginella konsekvenser.

Sedan 2024 är målet för integrationspolitiken att utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Utredningen bedömer att förslaget att införa ytterligare kunskapsområden i delprovet i samhällskunskap för svenskt medborgarskap kan öka incitamenten att skaffa sig kunskaper om hur det svenska samhället är organiserat och fungerar. Införandet av dessa krav kan således förväntas förbättra integrationen i samhällslivet.

Förslaget att införa ytterligare kunskapsområden i delprovet i samhällskunskap riskerar dock att få olika konsekvenser för kvinnor och män. Även förslaget att införa krav på egenförsörjning för att förvärva svenskt medborgarskap riskerar att få olika konsekvenser för kvinnor och män. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Det finns forskning som ger stöd åt slutsatsen att införandet av ett språkrav generellt sett riskerar att innebära en större utmaning för bland annat kvinnor, vilket i sin tur riskerar att göra det svårare för kvinnor än för män att bli medborgare i Sverige. Exempel på hinder i de nordiska länderna, som innebär att kvinnor inte i samma utsträckning som män etablerar sig på arbetsmarknaden, kan vara bristande tillgång till barnomsorg men också låg utbildnings- och språknivå.

Utredningen påpekar att den sammanlagda effekten av utredningens förslag är svår att bedöma på förhand, eftersom det saknas forskning om orsakssamband mellan införande av samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och bättre integration i samhällslivet. Kraven medför också en risk att integrationen försvåras för de individer som inte klarar kraven och inte kvalificerar sig för svenskt medborgarskap. Bland dessa kan känslor av utanförskap uppstå eller förstärkas.

Förslag till yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden yttrar sig i huvudsak endast om de frågor som påverkar nämndens verksamheter direkt eller indirekt.

Ytterligare delområden i delprovet i samhällskunskap kan i viss mån få konsekvenser för den kommunala vuxenutbildningen. Även om det är svårt att uppskatta de ekonomiska konsekvenserna anser utredningen att det inte bör vara fråga om annat än marginella konsekvenser. Nämnden håller med att ytterligare delprov kommer ha enbart marginella ekonomiska konsekvenser. I yttrande (GYVF-2023-2409) till tidigare utredning angående kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (SOU 2023:25) framhåller nämnden behovet av en bedömning och beräkning av kostnadsförändringarna samt en finansieringsmodell gällande förväntat ökat utbildningsbehov i svenska för invandrare, sfi, och samhällsorientering. Denna bedömning och modell har inte presenterats i denna eller andra utredningar. Nämnden

poängterar att en sammanfattande bedömning av utredningarna där ekonomiska konsekvenser och finansieringsmodell framkommer måste göras.

Mot bakgrund av de frågor som lyfts av utredningen bedömer nämnden att det är svårt att uttala sig om huruvida utredningens syfte att främja ett inkluderande samhälle uppfylls, där individen stärks och ökar sina möjligheter att aktivt delta i samhället. Det är svårt att säga vilken effekt, direkt eller indirekt, förslagen i utredningen kan ha på den målgrupp som nämnden är ansvarig för. Det bör noteras att det redan av själva utredningen framgår att förslagen kan ha negativa konsekvenser för vissa grupper och regeringen måste beakta detta i det fortsatta arbetet. En otryggare situation för de som exempelvis inte kvalificerar sig för medborgarskap, kan möjligen leda till att ungdomar och vuxna i nämndens verksamheter kommer att påverkas negativt och få sämre förutsättningar att klara av sina studier.

I Barnkonventionens tredje artikel står att: ”Vid alla beslut som rör barn ska det i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa”. Eftersom utredningens förslag i olika utsträckning kommer att påverka familjer med barn, så menar nämnden att barnrättsperspektiven av utredningens förslag måste utredas mer grundligt. FN:s konvention om mänskliga rättigheter måste också beaktas, eftersom utredningens förslag kan medföra omfattande konsekvenser för individen.

Nämnden anser att det är svårt att överblicka vilka indirekta effekter förslagen kommer ha för verksamheten, och menar därmed att det måste göras en mer omfattande konsekvensanalys. Nämnden betonar att konsekvenserna av utredningens förslag särskilt gällande jämställdhet och integration måste utredas vidare, så att vissa grupper i samhället inte missgynnas av förslagen. Kostnadsaspekterna måste också utredas vidare. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden avstår att yttra sig om utredningens förslag på ovanstående grunder.

Ansvariga

Elena Zukauskaitė Avdelningschef

Anneli Schwartz Förvaltningschef